

Hudec, Jaroslav

Niektoré poznámky k vývoju mladšieho stupňa MMK na Oslavansku a Ivančicku

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1994, vol. 43, iss. E39, pp. [31]-42

ISBN 80-210-1149-1

ISSN 0231-7915

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109577>

Access Date: 19. 02. 2024

Version: 20220831

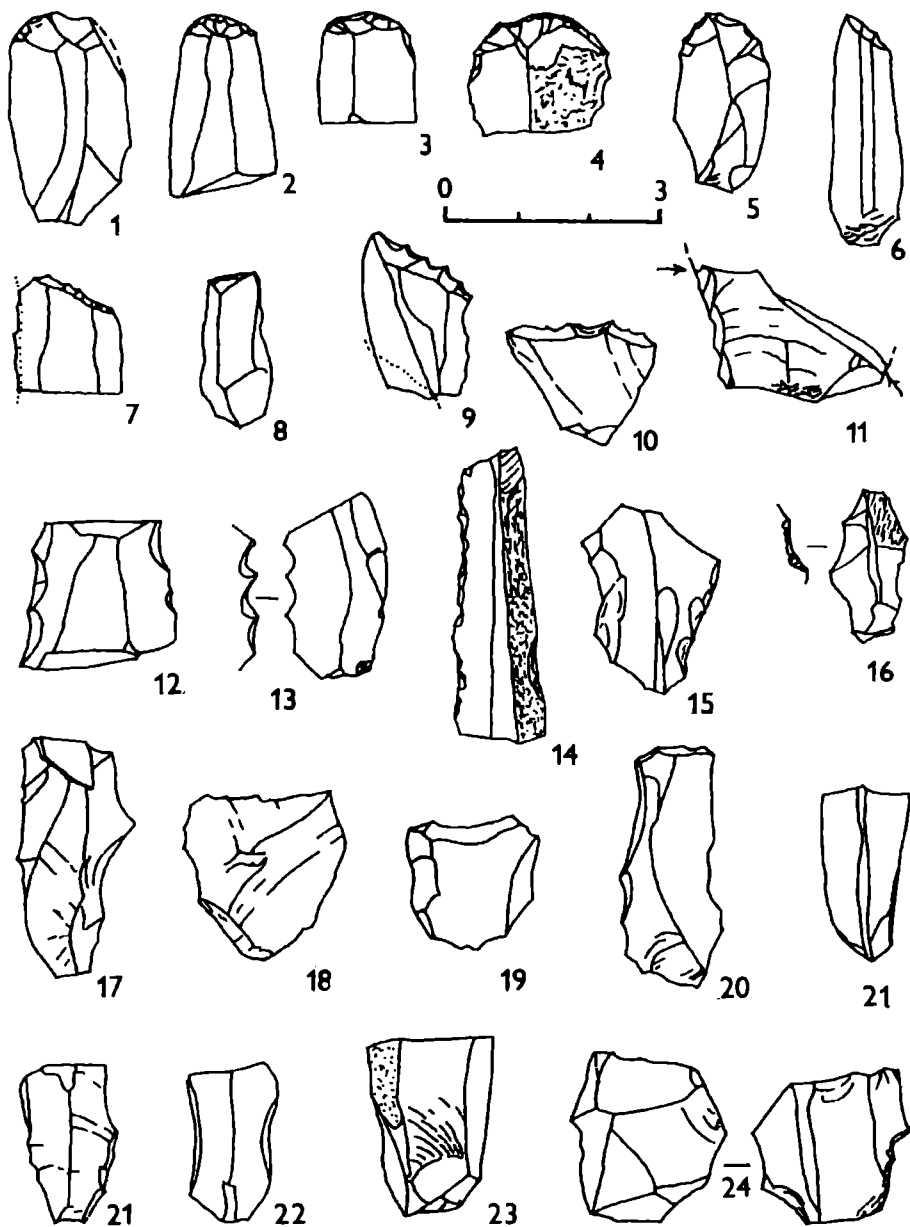
Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

JAROSLAV HUDEC

NIEKTORÉ POZNÁMKY K VÝVOJU MLADŠIEHO STUPŇA MMK NA OSLAVANSKU A IVANČICKU

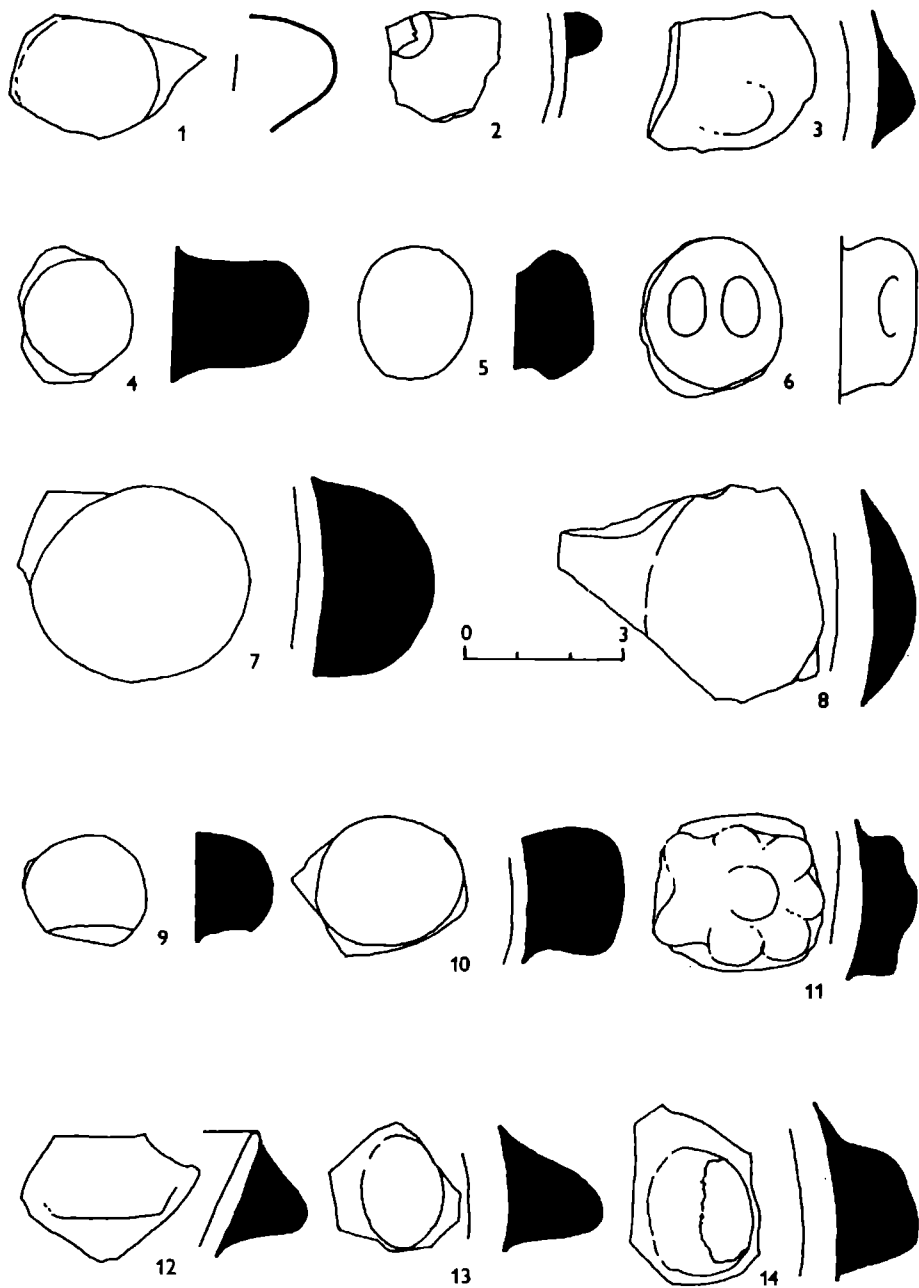
Lokalita Oslavany – Dvorek sa nachádza v okrese Brno – venkov, na SZ okraji Oslavan, v polohe „Dvorek“ („v Zaražených“, „Zaraženský Dvorek“). Jedná sa o ostrožinovú plošinu z troch strán chránenú strmými zrázmi, klesajúcimi do údolia riečky Balinky a Ketkovického potoka, zčasti zastavanú hospodárskymi budovami JRD. Rozkladá sa na hnedých pôdach, s matičnými substrátmi stredne ťažkých zmiešaných svahovín, ktoré nasadajú na podložie železitých bridlic s vápencovými vložkami (Výzkumný ústav meliorací a ochrany pôdy, Praha 1963, zákl. půd. mapa 1 : 50 000, půdní mapa okr.Brno–venkov). V okolí, ako aj po celom toku Oslavy SZ smerom sa vyskytujú od Ivančíc až po Ketkovice hnedezeme a hnedé pôdy.

Prvý krát bola zmienka o Oslavancoch ako o prehistorickej lokalite v odbornej literatúre u V. Čapka v r. 1884 v prvom čísle ČVMSO (ČAPEK, 1884) po provizórnom výskume (NZ 1084/47, AÚ Brno) v r. 1882. Nálezový fond, ako aj dôkladnejší rozbor keramiky, brúsenej industrie a štiepanej industrie rozšíril po získaní zbierky V. Čapka K. Knies (KNIES, 1893, NZ 2061/37 AÚ Praha). Už V. Čapek a K. Knies si všimli pri prieskume pravekých lokalít na ľavom brehu Oslavy ich časovú príslušnosť k praveku, ale kultúrna príslušnosť k MMK v prípade Oslavan – „Dvorka“ bola v tej dobe ešte neopodstatnená, nakoľko bola rozlíšená a vyčlenená ako neolitická kultúra až v r. 1888 J. Palliardym na lokalite Znojmo – „Novosady“ (PALLIARDY, 1889). Záujem o túto výšinnú lokalitu ustal a až plánovaná výstavba budov JRD v polohe „Dvorek“ vyvolala potrebu AÚ ČSAV v Brne, previesť zisťovací výskum v južnej časti lokality sondou 20x5 m, pod vedením I. Rakovského a P. Košťuríka (KOŠTUŘÍK – RAKOVSKÝ, 1980). Týmto zisťovacím výskumom bola získaná keramika, štiepaná a brúsená industria. Nálezy pochádzajú zo splachovej vrstvy, ktorá sa na tejto lokalite vytvorila v praveku, v dôsledku privalov dažďov. Už K. Knies poznamenal vo svojej správe, že kultúrna vrstva v neporušenej forme—in situ, prakticky neexistuje. Z toho vyplýva aj obmedzená vypovedacia schopnosť archeologického materiálu.

Obr. 1. Oslavany – „Dvorek“, výber z kamennej štiepanej industrie.

NIEKTORÉ POZNÁMKY K VÝVOJU MLADŠIEHO STUPŇA MMK
NA OSLAVANSKU A IVANČICKU

Obr. 2. Oslavany – „Dvorek“, výber z výzdobných plastických keramických výčnelkov.

Keramika reprezentuje II. stupeň MMK. Následkom transportu materiálu je vo veľmi zlomkovitom stave. Prevládajú výčnelky, rohaté uchá, okraje, dná a rozhrania výdute a pliec, pričom črepy sú značne omleté, takže pôvodná forma úpravy je takmer nezachytiteľná. Aj tak je však možno dobre sledovať vzťahy medzi typológiou a technológiou výroby (výpal a charakter keramického cesta).

Plecia misiek sú typologicky rovné, kónicky zrezané, alebo mierne prehnuté, niekedy zhrubnuté. Farba výpalu je čiernohnedá, hnedošedá až šedá, pričom je výpal rôznej kvality, od mäkkého až po tvrdý. Výpal podľa pozorovania závisel od keramického materiálu. Hrubo zrnnější črep s prímiesou bahnitej hlíny bol vypálený mäkkšie, než jemnejšie cesto z plavenej hlinitobahnitej až bahnitej hlíny s prímiesou jemného piesku a sľudy. Celková kvalita črepu nezávisela od priemeru okraja, resp. od veľkosti nádoby, ale skôr od typu. Okraje, ktoré determinujú svojim tvarom misy (so zhrubnutými plecami) sú vždy vypálené do polotvrdeho črepu, pričom keramické cesto je vždy z jemne plavenej hlíny (niekedy s prímiesou bahnitej hlíny) s jemným pieskom a sľudou.

Rozhrania typologicky determinujú tvary dvojkónickej misky so zhrubnutými plecami a ostrou kónickou výduťou. Výpal je tvrdší a črep je hnedočervenej až hnedej farby. Keramické cesto je pomerne jednotné – hĺna s hrubším netriceným pieskom a s obsahom sľudy.

Dná nádob sú z vnútornej strany oblo profilované, pomerne tvrdo vypálené, šedohnedej až načernaloj farby. Keramický materiál nieje jednotný – hĺna s netriceným pieskom, alebo hlinito–bahnité keramické cesto, takmer bez ostriva.

Chronologickým indikátorom sú aj rohaté uchá, ktoré predstavujú výzdobný prvok putní. Tvarovo sú buď masívne (so zvislým otvorom), alebo v profile tenšie, mierne vyhnuté dohora. Sú pomerne tvrdo vypálené, do červenohnedej až hnedočiernej farby, vyrobené z keramického cesta s veľkou prímiesou stredozrného, dobre vytriedeného piesku a s prímiesou sľudy.

Veľkú časť keramického materiálu tvoria odlomené plastické výčnelky, typické pre II. stupeň MMK. Ide o sovie hlavičky, guľovité a polguľovité výčnelky, vytiahle valcovité tvary, guľovité výčnelky s krčkom, gombíkovité výčnelky, bochníky, bradavkovité výčnelky. Nakoľko sa výčnelky nalepovali na črep nádoby, nebude nezaujímavé podotknúť, že keramické cesto výčnelku sa nikdy nezhoduje s keramickým cestom črepu nádoby. Do značnej miery sa jedná o materiál s veľkou prímiesou plavenej hlíny a veľmi jemného piesku (polguľovité a guľovité výčnelky, sovie hlavičky), alebo rýdzo bahnitý materiál (bradavkovité výčnelky). Len v prípade bochníkov ide o hrubší, hlinitopiesčitý materiál.

Takýto popis materiálu som zvolil preto, že na rozdiel od typologického môže priniesť cenné informácie o spôsobe a postupe výroby keramiky vzhľadom k typu. Bolo by dobré sledovať stupeň výpalu v rámci celej nádoby v medzitypovom porovnaní, výber keramického cesta a jeho aplikácie na tvar. Pri väčšom keramickom súbore je možné odhaliť zákonitosti, resp. tradície pri postupe výroby, charaktere vypaľovania nádob a pod. Oslavanský súbor je „žiaľ“

NIEKTORÉ POZNÁMKY K VÝVOJU MLADŠIEHO STUPŇA MMK
NA OSLAVANSKU A IVANČICKU

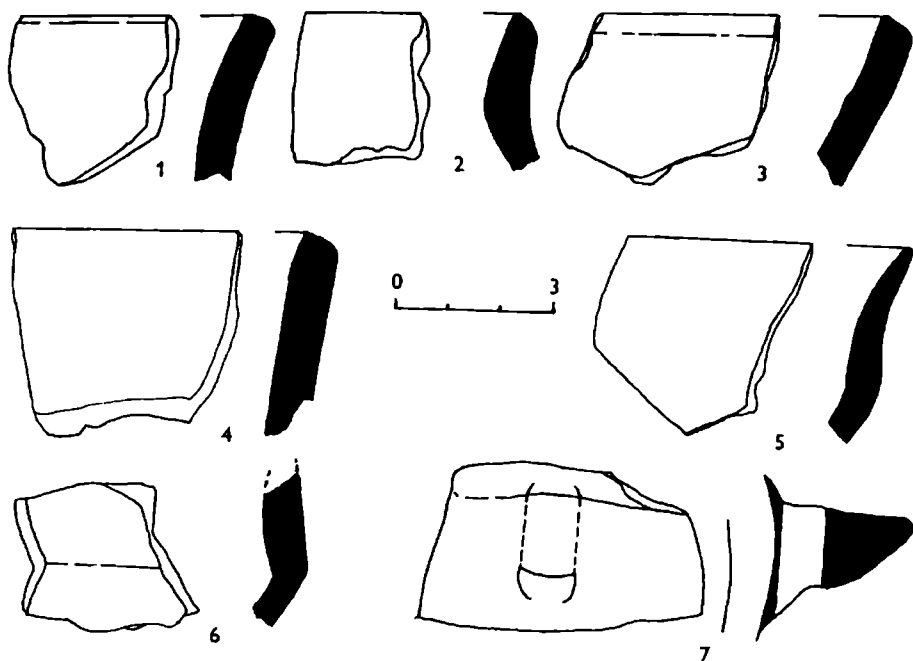
pomerne malý a nereprezentatívny, pochádzajúci zo splachu. Aj tak je však možné konštatovať, že hlbšie misy s mierne prehnutými, zhrubnutými plecami ostro nasadenými na výduť sú vyrobené z jemnejšie plaveného keramického cesta s jemným pieskom, zatiaľ čo dvojkónické misy s rovným okrajom, s bochnikmi, na nôžke alebo bez nej, sú zo zrnitejšieho (piesčitejšieho) materiálu s výraznejšou prímесou sľudy. Putne (indikované rohatými uchami) boli vyrobené z pomerne štandardne vybraného keramického cesta, s veľkou prímесou dobre vytriedeného piesku a sľudy. Ohľadne prímесí ostriva je nutné podotknúť, že v prípade bahnitejšieho črepu sa ani piesok, ani sľuda do črepu nedávali zámernе. Materiál musel byť získavaný z blízkych terás potokov, kde sa v bahne nachádza v prirodzenej dobre vytriedenej mikroforme. Z vyššie uvedeného vyplýva, že sa piesok pridával vo väčšom množstve hlavne pri produkcii putní, nevytriedený, hrubší piesok je badateľný na dnách a okrajoch pri hrubšom črepe. Zrejme to vyplýva z praktických dôvodov. Pri tvárnení nádoby v ruke, menšie a tenkostenné tvary nevyžadovali hrubší piesok, aby sa nezdeformovali počas sušenia, či vypaľovania. Vyššie vázovitejšie tvary, či putne, vyžadovali prímес hrubšieho piesku, čo je badateľné dosť výrazne v súbore z Oslavan – „Dvorka“.

Zo starších nálezových súborov V. Čapka, J. Kniesa a V. Grossa je zrejmä prítomnosť rohatých úch (NZ 1084/47, NZ 2061/37), bielo maľovanej keramiky na červenom poklade, alebo na prirodzenom svetlejšom povrchu, čierne leštená keramika – „terra nigra“ a pohárik zdobený žliabkami (KOŠTUŘÍK, 1980).

Nálezový súbor má najbližšie analógie ku keramike z lokality Jezeřany–Maršovice, kde sa takisto vyskytovala červeno–bielo maľovaná keramika (biele maľovanie na červenom podklade), polguľovité a guľovité výčnelky so sovými hlavičkami, nápadná prímес sľudy v keramike. Podobné nálezy z Těšetíc – „Paliardiho cihelna“, Novej Vsi, Boskovštejna – „Pisařovicovo pole“ viedli k jasnejšej charakteristike fázy IIB MMK, pre ktorú je príznačný výskyt keramiky s veľkou prímесou sľudy, prítomnosť „terra nigra“ bez „terra sigillata“, vhlbená výzdoba (vdolky, žliabky, jamky a kolky), plastická výzdoba vo forme sových hlavičiek, odsadených a polguľovitých výčnelkov, ako aj bočníkovitých výčnelkov. U hrncov sa nenachádzajú na okraji, ale skôr na hrdle, u mís sa bočníky vyskytujú pod výduťou. Chronologický význam pre fázu IIB MMK majú zaostrené okraje, typologicky – malý vzostup kónických mís so zosilnenými plecami a pomerne častý výskyt mís s oblou výduťou a s dovnútra zalomenými plecami (KOŠTUŘÍK – RAKOVSKÝ – PEŠKE – PŘICHYSTAL – SALAŠ – SVOBODA, 1984). Prítomnosť týchto prvkov zaraďuje lokalitu Oslavany – „Dvorek“ do fázy IIB MMK.

Štiepaná industria z nálezového súboru z r. 1978 je relatívne nepočetná. Avšak staršie správy K. Čapka a K. Kniesa uvádzajú pomerne početnú štiepanú industriu. Ide vo väčšej miere o jadrá a technické úštepy, či čepele. U jadier sú v prevahe buď čiastočne upravené jadrá, či úštepové alebo čepeľové neťažené

jednopedstavové jadrá, alebo úštepové, či čepeľové jadrá s vytvorenou ťažobnou hranou. Ťažené jadro (čepeľové) sa vyskytlo len v jednom prípade, zrejme už s vyťažou pracovnou plochou, pretože malo vytvorenú novú ťažobnú hranu. Ako surovina slúžil rohovec typu „Krumlovský les I“ a v jednom prípade dvojpedstavového jadra čepeľového, s bočnými hranami ide o kremeň, ktorý sa vyskytuje aj v iných typoch, o ktorých bude ešte zmienka. Technické úštepy reprezentujú úštepy s kôrou z prvotnej úpravy suroviny, úštepy obnovovacie (z ťažobnej plochy), čepeľové úštepy a malé odštepky z úpravy jadra. Surovinou je rohovec typu „Krumlovský les I“ a v prípade jedného čepeľového úštepu ide o kremeň. Tak isto finálne úštepy a čepele sú z rohovca typu „Krumlovský les I a II“.

Obr. 3. Oslavany – „Dvorek“, výber z profilov pliec nádob.

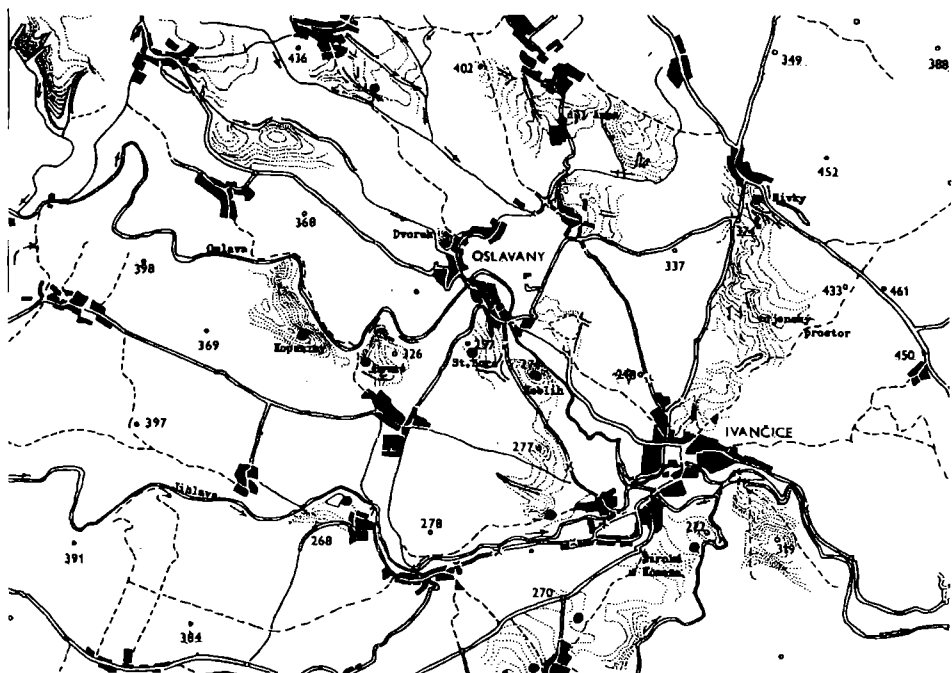
Medzi retušovanými artefaktami, resp. nástrojmi sú výrazne zastúpené čepeľové oblúkové škrabádlá, úštepy dorzálne postranne retušované, čepeľka s ľavostranným dvojítm vrubom, ventrálne perličkovo retušovaná, čepeľ ľavostranne dorzálne retušovaná, priečne dorzálne retušovaný úštep, šikmo retušované úštepy (niekedy s postrannou retušou), na terminále šikmo retušovaná čepeľ, lichobežník a obojstranne vrubovite retušovaný úštep, resp. zlomená čepeľ. Retušované artefakty sú surovinovo ďaleko pestrejšie. Škrabádlá sú vyrobené z kvalitnej varianty rohovca typu „Krumlovský les II“, a zo silicítov glaciégen-

nych sedimentov. Úštepky obojstranne retušované, čepele, či šikmo retušované artefakty majú podobné surovinové zloženie. Len vo dvoch prípadoch išlo o kremečitú zvetralinu serpentinitu – plazma (šikmo retušovaný úštep) a kremeň (za petrografické určenie ďakujem doc. A. Přichystalovi). Pri ťažbe jadier je uplatňovaný výhradne tvrdý úder a ťažba na plochu, čomu zodpovedajú aj finálne úštepky a čepele, na ktorých je badateľný výrazný bulbus a bodová päťka. Je nutné podotknúť, že vzhľadom k surovine (jej výberu), sú rozpoznateľné disproporcie v technológii a spôsobe úderu. Na menej kvalitnej variante rohovca typu „Krumlovský les“ je aplikovaný tvrdý úder, strmá retuš vylamovaním (obojstranne reušované úštepky), zatiaľ čo na kvalitnejšej variante rohovca „Krumlovský les“ je pozorovateľný mäkký úder, retuš je na hranách polostrmá, zúbkovitá, robená pritĺkaním. To isté možno konštatovať aj v prípade silicítov glaciéenných sedimentov, čo sa najmarkantnejšie prejavuje na škrabادلách a retušovaných čepeliach.

Nakoľko sú jadrá a technické úštepky vyrobené výhradne z nekvalitnej varianty rohovca typu „Krumlovský les“ a kremeňa, možno predpokladať, že niektoré typy vyrobené z kvalitnejšej varianty, silicítov galcigéenných sedimentov, boli na lokalitu Oslavany – „Dvorek“ donášané vo forme polotovarov (čepele, obojstranne retušované úštepky) či v hotovej forme (škrabadlá, šikmo retušované čepele). Tieto závery nijako neodporujú vyhodnoteniam štiepanej industrie z iných lokalít fázy IIa,b MMK. V II. stupni MMK je výrazná absencia importovaných surovín z väčších vzdialeností (radiolarit, obsidián, pazúrik) a preorientovanie sa na domáce zdroje (rohovec typu „Krumlovský les I,II“, silicity glaciéenných sedimentov, plazma). Technológia ťažby postráda ťažbu na hranu, ktorá je badateľná už len na škrabادلách a uplatňuje sa ťažba na plochu, ktorá je badateľná ako na jadrách, tak aj na nástrojoch. Súbor z Oslavan – „Dvorok“ je možné do určitej miery porovnať so súbormi industrie z „Hradiska“ pri Kramolíne a Jezeřan – Maršovic (OLIVA, 1990). Oproti „Hradisku“ sa na lokalite Oslavany – „Dvorek“ nevyskytujú jadrá, či polotovary zo silicítov glaciéenných sedimentov, z typov vrtáky. Lesk je šikmý – na geometrických segmentoch a čepeliach s koncovou retušou. Plazma bola využívaná len regionálne, zatiaľ čo rohovec z Krumlovského lesa boli masovo transportované proti toku Oslavy a Jihlavy (Kramolín, Oslavany). Možná cesta distribúcie silicítov glaciéenných sedimentov by viedla cez Moravskú bránu. Spôsob distribúcie je však vzhľadom na zlomkovitosť spracovania súborov štiepanej industrie len hypotetický. Mohlo ísť o surovinové výpravy, výmenný obchod medzi jednotlivými osadami, ako aj o dary. Podporoval by to relatívny nedostatok čepelí v Jezeřanoch – Maršoviciach, ktoré boli zrejme distribuované na okolité lokality (Kramolín, Oslavany), absencia jadier zo vzdialenejších surovinových ložísk (Oslavany), ktoré sa objavujú na Kramolíne (OLIVA, 1990). Výmenný artikel mohla predstavovať keramika s čiernym a červeným leskom, ktorej výroba je doložená na

„Hradisku“ pri Kramolíne a jej výskyt sa dá hypoteticky predpokladať aj na lokalite Oslavany – „Dvorek“, nálezom tuhy (KOŠTUŘÍK, 1980.)

Obr. 4. – Mapa Oslavanska a Ivančicka s vyznačenými lokalitami z obdobia MMK.

Brúsená industria je takisto ako štiepaná, zastúpená v pomerne hojnom množstve (KNIES, 1893). Typologicky ide o kopytovité pretiahle varianty sekeriek s nesúmerným ostrým, mlaty a kopytovité nástroje, ktoré spomína už V. Čapek (NZ 1084/47). Sekerky sú vyhotovené z chloritickej bridlice, ostatné z dostupných surovinových zdrojov metabazickej zóny Brnenského masivu (za informácie ďakujem doc. A. Přichystalovi). Využívanie domácich surovinových zdrojov je pre II. stupeň MMK príznačný. Z množstva a tvaru výstružkov, ktoré dokladajú domácu výrobu, vyplýva, že aj brúsená industria mohla byť na tejto lokalite dobrým výmenným artiklom. Otvory boli kónického tvaru. Podľa dĺžky výstružku je možné predpokladať výšku nástrojov od 19 do 60 mm. Nálezy vzácnych jadeitových a pazúrikových brúsených artefaktov dokladajú nielen styk so vzdialenejšími oblasťami, ale podporujú tézu o strate utilitárnej funkcie brúsenej industrie v mladšom neolite a včasnom eneolite. Pre malý počet nálezov z posledného zisťovacieho výskumu, nie je možné objektívne posúdiť možné typologicko-technologické paralely a ostatnými náleziskami II. stupňa MMK. Možno len konštatovať, že mlaty a pretiahle varianty sekeriek boli druhým najhojnejším typom v neolite Moravy (SALAŠ et al. 1984, SALAŠ,

NIEKTORÉ POZNÁMKY K VÝVOJU MLADŠIEHO STUPŇA MMK
NA OSLAVANSKU A IVANČICKU

1986). Surovinové výpravy možno predpokladať do oblasti metabazickej zóny Brnenského masívu, kde sa vyskytujú amfibolitické diority a dioritové porfyryty s výrastkami živcov, čo predstavuje SZ okolie Brna. Najbližšia lokalita, kde bola exploatovaná aktinolit–chloritická bridlica, sú Želešice. V prípade amfibolitov pripadajú do úvahy terasy Jihlavy a Oslavy, z čoho vyplýva totálna väzba na okolité surovinové zdroje v mladšom stupni MMK (PŘICHYŠTAL, 1984). Veľký počet výstružkov a relatívne menší počet nálezov vrtaných brúsených artefaktov svedčí, vzhľadom k absencii nálezov polotovarov, o výmennom obchode (nie však o dielenskej distribúcii), pomerne špecializovanom.

ZHRNUTIE

Lokalita Oslavy – „Dvorek“ patrí k náleziskám II. stupňa MMK na Morave. Charakterizovať sa dá ako výšinné sídlisko, ktoré zložením svojho nálezového fondu korešponduje s lokalitou „Hradisko“ u Kramolína. Datovanie tejto lokality umožnil nielen keramický materiál, ale aj rozbor štiepanej i brúsenej industrie a samotná poloha, ktorá tvorí ostrožinovú plošinu. Objavenie sa lokalít tohoto typu je typické práve pre II. stupeň MMK. Príčinou toho bolo osídľovanie vyšších tokov riek a tým ich odlesnenie, čo malo za následok nedostatočné zadržiavanie jarných vôd porastom na horných tokoch riek, takže počnúc Subboreálom sa objavujú jarné záplavy a zvýšenie hladiny spodných vôd na stredných a dolných tokoch riek. Tieto skutočnosti podmienili do istej miery osídľovanie vyšších polôh – ostrožín. V datovaní lokalít však môžu vzniknúť určité časové posuny, medzi novo osídlenými polohami a lokalitami pôvodne osídlenými ešte v období I. stupňa MMK. Problém vyvstáva z toho, že tieto lokality sú datované výhradne typologicky, na základe keramiky a ich výzdoby. V I. stupni MMK boli na Oslavansku a Ivančicku osídľované lokality nezávisle na nadmorskej výške. S nástupom subboreálneho podnebia, a tým aj II. stupňa MMK, bolo opustených len málo lokalít, pretože obdobie Atlantiku a Subboreálu sa v tomto regióne príliš navzájom nelíšili. Išlo o pomerne, v týchto obdobiach, klimaticky vyrovnanú oblasť (RYBNÍČKOVÁ, 1985). Z toho dôvodu sa možno domnievať, že na lokalitách z I. stupňa MMK sa keramika a kamenná industria II. stupňa MMK objavila skôr, než na novo osídlených polohách – Oslavy – „Dvorek“, Kramolín, Neslovice, Zbýšov, Lukovany, Ketkovice, Hrubšice, Budkovice. Z toho vyplýva, že keramika časovo zaraďovaná do II. stupňa MMK na lokalitách osídlených aj v Atlantiku bude zrejme staršia, než z novo osídlených polôh. To isté bude zrejme platiť aj opačne – nálezové súbory, resp. ich časť z fázy IIa MMK z novo osídlených lokalít bude zrejme typologicky prekrývaná ešte mladšou fázou I. st. MMK, pretože osídlenie výšinných polôh ako odraz klimatickej zmeny sa asi neprekrýva úplne s ná-

stupom materiálnej kultúry II. st. MMK (môže ísť o časový sklz jednej generácie).

Vývoj duchovnej a materiálnej kultúry a spôsobu života nie je súčasný. Hypoteticky teda možno predpokladať na prelome I./II. st. MMK typologické prekrytie v materiálnej kultúre na Oslavansku a Ivančicku.

Všeobecne však možno konštatovať, že novo osídlené polohy výšinného charakteru, ako Oslavany – „Dvorek“, patria do II. st. MMK (resp. do fázy IIb), zatiaľ čo v prípade lokalít ostatných by sa malo datovanie v období fázy IIa MMK prehodnotiť.

LITERATÚRA

- ČAPEK, V. 1884: Z Oslavan, Objevy archeologické na Ivančicku, ČVMSO I, 122–125.
- ČERVINKA, I. L. 1908: O pokolení skrčených koster na Moravě, Moravské starožitnosti II, 88.
- GROSS, V. 1940: O hlazených a vrtaných kamenných nástrojích, Ročenka musejního spolku v Ivančicích za rok 1940, 15–17.
- KACZANOWSKA, M. – KOZŁOWSKI, J. K. 1991: Spaltindustrie der Lengyel–Kultur aus Svodin, Slowakei, Zeszyty Naukowe Univ. Jagiellonskiego MXIV, Prace archeologiczne, zes. 50, 10, 19, 25, 28–29, 89, 90–94.
- KNIES, J. 1893: Přehistorické hradistě oslavanské „u Dvorka“, ČVMSO X, 85–89.
- KNIES, J. 1903: Soupis paleontologicko–archeologických sbírek konservátora Moravského musea zemského, Jana Kniese, ČMZM III, 60–78.
- KOŠTUŘÍK, P. 1973: Die Lengyel–Kultur in Mähren. Die jüngere mährische bemalte Keramik, Studie AÚ ČSAV v Brně.
- KOŠTUŘÍK, P. 1975–76: Stav výzkumu kultury s moravskou malovanou keramikou na Hradisku u Kramolína /okr. Třebíč/, SPFFBU E20–21, 101–115.
- KOŠTUŘÍK, P. 1977–78: Nové nálezy broušené kamenné industrie z okolí Ketkovic /okr. Brno–venkov/, SPFFBU E 22–23, 274–277.
- KOŠTUŘÍK, P. 1978: Další nálezy broušené kamenné industrie z Ketkovic /okr. Brno–venkov/, PV 1976, 26–27.
- KOŠTUŘÍK, P. 1979: Neolitické sídliště s malovanou keramikou u Jaroměřic n. R., Studie AÚ ČSAV v Brně, 3, 5–6, 45.
- KOŠTUŘÍK, P. 1980: Výšinné sídliště u Oslavan a poznámky k mladšímu období kultury s moravskou malovanou keramikou, SPFFBU E25, 65–73.
- KOŠTUŘÍK, P. – RAKOVSKÝ, I. 1980: Výšinné sídliště kultury s moravskou malovanou keramikou u Oslavan /okr. Brno–venkov/, PV 1978, 10.
- KOŠTUŘÍK, P. – RAKOVSKÝ, I. – PEŠKE, I. – PŘICHYSTAL, A. – SALAŠ, M. – SVOBODA, J. 1984: Sídliště mladšího stupně kultury s MMK v Jezefanech–Maršovcích, AR XXXVI, 378–410.
- KOŠTUŘÍK, P. 1989: Mladší doba kamenná /neolit/, In: Archeologické lokality a nálezy okresu Brno–venkov, Belcredi a kol., Brno, 39–60.
- MIKULÁŠEK, J. 1940: Neolitická sídliště u Neslovic, Ročenka musejního spolku v Ivančicích za rok 1940, 11–14.
- NĚMEČEK, J. – SMOLÍKOVÁ, L. – KUTÍLEK, M. 1990: Pedologie a paleopedologie, Academia, Praha.
- OLIVA, M. 1985: Úvahy o pracovních a sociálních aspektech pravěké broušené industrie, ČMM LXX, 17–36.

NIEKTORÉ POZNÁMKY K VÝVOJU MLADŠIEHO STUPŇA MMK
NA OSLAVANSKU A IVANČICKU

- OLIVA, M. 1990: Štípaná industrie kultury s moravskou malovanou keramikou v jihozápadní části Moravy, ČMM LXXXV, 17–37.
- RAKOVSKÝ, I. 1977: Výšinná opevněná sídliště moravského eneolitu, dipl. práce, Brno.
- RYBNÍČKOVÁ, E. 1985: Dřeviny a vegetace Československa v nejmladším kvartéru, Ústav experimentální fyto techniky ČSAV, doktorská práce, Brno.
- SALAŠ, M. 1986: Hromadné nálezy neolitické broušené industrie na Moravě, ČMM LXXI, 19–58.
- SKUTIL, J. 1934: Nejstarší osídlení Ivančicka, Ročenka městského musea v Ivančicích 1933, 7–10.

NÁLEZOVÉ SPRÁVY AÚ ČSAV V BRNE:

NZ 2058/58, NZ 2246/37, NZ 691/47, NZ 726/37, NZ 580/59, NZ 891/49,
NZ 1084/47, NZ 1403/55, NZ 1685/69, NZ 1213/47, NZ 2804/46, NZ 2969/46,

**EINIGE BEMERKUNGEN ZUR ENTWICKLUNG DER JÜNGEREN
STUFE MBK AUF DEM FLUSSGEBIET VON OSLAVA UND JIHLAVA**

Lokalität Oslavany – „Dvorek“ gehört zu den Fundstellen der zweiten Stufe MBK in Mähren. Man kann sie als eine Höhensiedlung charakterisieren, die mit ihrem Fundmaterial mit der Lokalität „Hradisko“ bei Kramolin zu vergleichen ist. Die Datierung dieser Lokalität ermöglichte nicht nur keramisches Material, sondern auch die Analyse der gespalteten, geschweiften Industrie und eigene Lage, die eine Spornplattform bildet. Die Entdeckung solcher Lokalitäten ist charakteristisch gerade für die zweite Stufe MBK. Der Grund davon war eine Besiedlung oberer Flußgebiete. Infolge dessen ergriffen die Waldbestände auf oberen Flußgebieten ungenügend das Frühlingsregenwasser, so daß anfangs des Subboreals taucht sich das Frühlingshochwasser und eine Steigerung des Unterwassers auf den Mittel- und Unterflußgebieten auf. Die Umstände verursachten in gewissem Maße die Besiedlung der höheren Lagen – der Spornlagen.

In der Datierung der Lokalitäten können jedoch bestimmte Zeitverschiebungen entstehen, zwischen neu- und ursprünglich besiedelten Lokalitäten, die noch in der ersten Stufe MBK besiedelt wurden. Das Problem besteht darin, daß diese Fundstellen ausschließlich typologisch datiert wurden, aufgrund der Keramik und ihrer Verzierung. Binnen der ersten Stufe MBK (weiter I. St. MBK) wurden Lokalitäten unabhängig von der Seehöhe auf dem Oslava- und Ivančice-Gebiet besiedelt. Anfangs des Subborealklimas, und damit auch zur Zeit zweiten Stufe MBK (weiter II. St. MBK), wurden nur wenige Lokalitäten verlassen, weil sich die Zeitabschnitte Atlantikum und Subboreal in dieser Region gemeinsam nicht zu viel unterschieden. Es handelt sich, in diesen Zeitabschnitten, um ein relativ klimagleichmäßiges Gebiet (RYBNÍČKOVÁ, 1985). Deshalb kann man vermuten, daß die Keramik und Steinindustrie der II. St. MBK auf den Lokalitäten aus der I. St. MBK, früher als auf den neubesiedelten Lagen – Oslavany – „Dvorek“, Kramolín, Neslovice, Zbýšov, Lukovany, Ketkovice, Hrubšice, Budkovice erschienen. Daraus ergibt sich, daß in die II. St. MBK eingeordnete Keramik auch auf den binnen Atlantikums besiedelten Lokalitäten vermutlich älter als die Keramik neubesiedelten Lagen ist. Dasselbe gilt offenbar auch umgekehrt – Fundkomplexe, bzw. ihr Teil aus der Phase IIa MBK, von den neubesiedelten Lokalitäten ist vermutlich typologisch noch aus der jüngeren Phase I. St. MBK überdeckt, weil die Besiedlung der Höhenlagen als die Widerspiegelung einer klimatischen Veränderung mit dem Anfang der mate-

riellen Kultur der II. St. MBK offenbar nicht voll überdeckt wird (es kann sich vielleicht um eine Zeitverschiebung einer Generation handeln).

Die Entwicklung sowohl geistiger und materieller Kultur, als auch der Lebensweise ist nicht gleichzeitig. Man kann also an der Wende der I./II. St. MBK eine typologische Überdeckung in der materiellen Kultur auf dem Oslava- und Ivančice-Gebiet voraussetzen.

Im allgemeinen kann man jedoch festhalten, daß neubesiedelte Lokalitäten von Höhensiedlungsscharakter, als Oslavany – „Dvorek, zur Phase IIb MBK gehören, während in dem Fall anderer Lokalitäten die Datierung im Zeitabschnitt der Phase IIa MBK überwertet werden sollte.